

РЕЦЕНЗИИ, КОММЕНТАРИИ, ОТЗЫВЫ

РЕЦЕНЗИЯ

НА МОНОГРАФІЮ «ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВИЙ ЗАХИСТ СПОЖИВЧОГО РИНКУ» (ЛУГАНСЬК : «НОУМИДЖ», 2010. – 396 С.)

Відмінною рисою сучасної розвинутої країни є належне задоволення потреб її громадян. Причому зростання рівня життя тягне за собою зростання потреб населення, на задоволення яких спрямована діяльність господарюючих суб'єктів. Задоволення потреб громадян здійснюється на споживчому ринку де взаємодіють господарюючі суб'єкти (виробники і продавці) і споживачі, кожен з яких потребує відповідного захисту.

Як показує історичний досвід, у нашій країні з давніх часів приділялася увага регламентації відносин на споживчому ринку з метою захисту прав та інтересів його учасників. Як слушно зауважує О. В. Зверева у монографії «Господарсько-правовий захист споживчого ринку», законодавство України вже в XIV–XV століттях містило норми, що захищали споживчий ринок шляхом встановлення правил здійснення торговельної діяльності, що й з'явилося законодавчою основою розвитку захисту споживчого ринку на сучасному етапі.

Важливість обраної тематики монографічного дослідження дедалі зростає у зв'язку з інтеграційними процесами та необхідністю вирішення завдань національного відродження України як розвинутої демократичної країни, яке можливе лише за умови зростання економічного розвитку країни та рівня життя її населення.

Побудова в Україні соціально-орієнтованої ринкової економіки неможлива без встановлення належного господарсько-правового захисту споживчого ринку, під яким автор розуміє систему взаємовідносин між виробництвом і особистим споживанням безпосередньо або за участю оптових і роздрібних торговельних мереж, де знаходять своє задоволення потреби усіх учасників через відповідні товари і послуги відповідної властивості або характеристики.

Монографія містить п'ять розділів, в яких аналізуються правова основа захисту споживчого ринку, права і обов'язки кожного з учасників споживчого ринку та система органів, що забезпечують захист споживчого ринку.

У першому розділі авторка досліджує історію розвитку законодавства про захист споживчого ринку і цілком слушно відмічає, що в Україні ще за радянських часів отримало значного розвитку законодавче врегулювання забезпечення якості продукції у процесі виробництва. Відмінними рисами законодавства тих часів було встановлення обов'язкових вимог щодо якості продукції в нормативно-технічній доку-

ментації та встановлення кримінальної відповідальності за випуск недоброякісної продукції.

Досить значне підрунтя законодавчих розробок того часу не виправдано понівечено сьогодні, а більшість досліджень у визначеній парині відбувається лише в рамках забезпечення прав споживачів товарів, робіт, послуг з цивільно-правових позицій. У монографії вперше з господарсько-правових позицій розглядається проблема захисту інтересів споживачів у взаємозв'язку із захистом інтересів виробника і продавця як учасників споживчого ринку.

Автор доводить, що сьогодні належного захисту потребує і споживчий ринок в цілому, і всі його учасники. Забезпечення ж такого захисту можливе за допомогою державного регулювання економіки шляхом встановлення відповідних господарсько-правових норм, спрямованих на захист споживчого ринку в цілому та інтересів усієї його учасників, у тому числі споживачів.

Роль держави у формуванні та розвитку споживчого ринку вбачається у здійсненні мір законодавчого та нормативного регулювання, спрямованих на забезпечення додержання всіма учасниками ринку економічного правопорядку й захисту їхніх прав та інтересів, а також інтересів держави та суспільства. Вступ України до СОТ, що забезпечує можливість вільного доступу на споживчий ринок країни різноманітних імпортованих товарів, висуває в якості головної мети державної політики у сфері захисту споживчого ринку підтримку конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на розвиток конкуренції на внутрішньому ринку, а також захист прав споживачів.

У подальших розділах роботи, аналізуючи права та обов'язки кожного з учасників споживчого ринку, авторка цілком справедливо зазначає, що об'єктивно існуючий взаємозв'язок між суспільством, державою та економікою знаходить своє відображення в господарсько-правових нормах як регуляторі відносин у сфері господарювання. У той самий час взаємозв'язок права, суспільства та економіки знаходить втілення у господарсько-правовій регламентації споживчого ринку.

Слід погодитися з думкою, що взаємодія в регламентації прав та інтересів кінцевих споживачів товарів, робіт, послуг, цивільно-правового та господарсько-правового підходу надають можливість більш детальної регламентації відносин, що досліджуються авторкою, а також можливість викори-

стання різних підходів до забезпечення захисту прав та інтересів громадянина, зокрема як учасника споживчого ринку.

Здійснення державного нагляду за якістю продукції, дотриманням вимог стандартів, норм і правил, а також державного метрологічного нагляду під час виробництва продукції, що здійснюють органи Держспоживстандарту України спрямовано на захист споживчого ринку та забезпечення безпеки споживача як його учасника. Нагляд спрямований на забезпечення інтересів суспільства і споживачів у належній якості та безпечності пропонованої на ринку продукції для життя, здоров'я людей і навколишнього природного середовища на державному рівні.

Авторка також стверджує, що стандартизація відіграє значну роль у забезпеченні виробництва конкурентоспроможності та доброякісності продукції, захисті навколишнього природного середовища, економічного використання природних та інших ресурсів як засад постійного розвитку національної економіки. Слід погодитися з думкою про те, що держава, затверджуючи обов'язкові вимоги відносно безпечності та якості товарів і послуг, які спрямовані на забезпечення безпеки життя, здоров'я та майна споживача, а також охорони навколишнього природного середовища та зобов'язуючи підприємців дотримуватись їхніх вимог, в кінці кінців, захищає споживчий ринок від потрапляння недоброякісних товарів, робіт, послуг, а також захищає права та законні інтереси споживачів, що споживають такі товари.

Однак авторці слід було більш доцільну увагу приділити питанням розвитку системи технічного регулювання на сучасному етапі та забезпечення за її допомогою захисту споживчого ринку від потрапляння неякісних і небезпечних товарів, робіт, послуг.

Авторка стверджує, що захист вітчизняних товаровиробників повинен будуватися шляхом підвищення конкурентоспроможності та якості вироблюваної ними продукції, що, у свою чергу, забезпечить право споживача на якість та безпечність товарів, що він придбає. Вона вказує, що захист вітчизняних товаровиробників здійснюється в багатьох країнах-членах СОТ за допомогою протекціоністської політики держави, однак вбачається, що неможливо вимагати за-

хисту усіх вітчизняних товаровиробників. Мабуть слід вести мову про певні пріоритети певних галузей виробництва або певних суб'єктів господарювання. Авторці слід було більше уваги приділити цьому питанню та дати свої рекомендації відносно виділення пріоритетів щодо розвитку певних галузей економіки України або певних суб'єктів господарювання.

Авторка бачить сутність державного захисту прав споживачів у забезпеченні громадянам їхніх інтересів як споживачів і, розглядаючи у п'ятому розділі державні органи, що здійснюють захист споживчого ринку, бачить її шляхом надання можливості вільного вибору товарів (робіт, послуг); отримання знань і кваліфікації, необхідних для прийняття самостійних рішень при придбанні та використанні товарів у відповідності до своїх потреб; гарантуванні придбання або отримання продукції іншими законними способами в об'ємі, що забезпечує рівень споживання, достатній для підтримання здоров'я та життєдіяльності, а також у створенні умов для отримання споживачами необхідних знань з питань реалізації їхніх прав.

Однак, розглядаючи державні органи, що здійснюють діяльність щодо захисту споживчого ринку, авторка поза своєю увагою залишає Антимонопольний комітет України, лише торкаючись питань конкурентоспроможності у попередніх розділах роботи.

Незважаючи на викладені зауваження, робота заслуговує позитивної оцінки. Структура монографічного дослідження є логічною, виклад завершеним, висновки теоретично обґрунтованими.

Монографічна робота О. В. Звереві виконана на достатньо високому теоретичному рівні, характеризується науковою новизною, має велике теоретичне і практичне значення для розвитку юридичної науки і потреб юридичної практики.

В. І. Семчик,

д-р юрид. наук,

професор, член-кореспондент НАН України,

академік АПрН України,

зав. відділом Інституту держави і права

ім. В. М. Корецького НАН України